

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Examen Theologiæ Moralis

Moure, Antonio Fernandes de

Coloniæ Agrippinæ

Cap. 2. de septem peccatis capitalibus.

urn:nbn:de:hbz:466:1-40934

septem peccatis venialibus memorant mortalia, et
ita videtur loqui Glossa cap. Tres sunt autem de parat. 1.
1. Oppositum tamen est dicendum cum communiter
tenet Caietas. 2. 2. qu. 10. ar. 2. & Vega. li. 14. in Triu. 11.
11. Viuald. de Euchar. tit. de prepar. nu. 1.
18. QVÆST. Vnde excusatur opus à peccato mortali.
In primis ex defectu deliberationis pleni iudicij. In
Thom. 2. 2. quæstion. 154. art. 3. Nauar. capit. 16. num. 11. De
inde ex inaduertentia naturali ad effectum operis
cidit enim, vt quis cogitet rem turpem, & delectetur
tali cogitatione, & non aduertat se talia cogitare. In
Thom. 1. 2. quæst. 74. art. 6. ad 3. & communis. Secundo
ex leuitate rei præceptæ. Tertio ex paruitate materia
iuxta omnes.

CAPVT II.

De septem peccatis capitalibus. §. 1.

- 1 Quot sunt peccata mortalia capitalia.
- 2 Cur sola septem appellantur peccata mortalia capitalia.
- 3 An omnia sint peccata mortalia.

1 QVÆSTIO. Quot vulgo numerantur peccata mortalia? RESP. Septem. Sunt autem illa: Superbia, Auaritia, Luxuria, Ira, Gula, Inuidia, Acedia.

2 QVÆST. Cur hæc sola appellantur mortalia capitalia? RESP. Quoniam ab his, omnia mortalia oriuntur. In D. Thom. 2. 2. qu. 16. ar. 8.

3 QVÆST. Suntne hæc septem omnia peccata mortalia? Minime, sed appellantur mortalia capitalia, quia radices sunt multorum mortalium. Ita D. Thom. loco prædicto. D. Greg. 3° moral. quos refert, & sequitur Tolero. lib. 1. de pecc. mort. ca. 2. nu. 4. Nau. ca. 23. nu. 3.

De superbia primo capitali peccato mortali. §. 2.

1 Quid est superbia.

- 2 Quis est proprius actus superbia.
- 3 Quando est superbia peccatum mortale.
- 4 Circa qua versatur superbia.
- 5 Quid est vana gloria.
- 6 Quod peccatum est vana gloria.
- 7 Quot sunt species vana gloria.
- 8 Quando peccat quis vanè gloriando.
- 9 De vana iactantia verborum.
- 10 Quod peccatum est facere opera sancta ob vanam gloriam.
- 11 Quid est inuentio nouitatum.
- 12 De hypocrisi.
- 13 De pertinacia.
- 14 De discordia.
- 15 De Contentione.
- 16 De inobedientia.
- 17 Decuriositate.
- 18 De ambitione.
- 19 De presumptione.

1 **Q**VAESTIO. Quid est superbia? **R**ESP. Est inordinatus amor propriae excellentiae, seu, ut ait Tol. li. de sep. pec. est appetitus celsitudinis peruerse voluntarius. Addiderim verbo celsitudinis, propriae. Ita D. Augu. 14. ciu. ca. 13. Dixi, inordinatus, quia amor ordinatus, propriae excellentiae seu appetitus propriae celsitudinis ordinate voluntarius, est actus bonus secundum se. Et ideo Nau. c. 23. n. 5. cum D. Tho. 2. 2. q. 162. ar. 2. diuidit superbiam in bonam, & in malam: nam appetere propriam excellentiam de re bona ob finem bonum iuxta propria merita, non est actus superbiae, sed modestiae, veluti excellentiam in scientia, in virtutibus, in viribus, in arte, supra alios. Ita Nau. ca. 23. nu. 5. cum D. Thom. 2. 2. qu. 162. ar. 6.

2 **Q**VAEST. Quid est proprius actus huius amoris, seu appetitus inordinati propriae excellentiae? **R**ESP. Est sua minora bona naturalia, vel supernaturalia preponere bonis naturalibus, vel supernaturalibus sui proximi. Ita Nau. cap. 23. nu. 6.

3 **Q**VAEST.

Q3VÆST. Quando est hic appetitus inordinatus pro excellentia peccatum mortale? **RE SP.** Dico primum. Quando habetur cum contemptu Dei, & tunc est maximum omnium peccatorum, ut ait Gloss. *Psalm. 1. 8.* & *S. Thom. loco proximo.* Cum autem non habetur cum Dei, sed legis contemptu, superbia quidem est, ut ait *Navarro loco proximo*, sed aliquando venialis. Nam sicut non propriam excellentiam ex recta intentione, absque Dei memoria, est actus humilitatis, ita appetere excellentiam immeritam sine vlla actuali memoria Dei, est actus superbix. Excellit autem tunc quis cum contemptu Dei, quando, quod à Deo habet, existimat à se ipso habere, aut vult ab alijs, tanquã à se ipso bona habere, etiam si aut velle à se ipso bona sua habere, & non à Deo, ut dolet, quod talia bona à Deo; & non à se habeat. *Tolet. lib. de pec. cap. 4. num. 2.* Addit autem *Navarro num. 7.* cum quis existimat se bona habere à Deo, sed non gratis, at ex iustitia sibi debita, veluti precibus, ieiunia, preces, elemosynas, &c. Dico secundum. Quando habetur cum notabili contemptu proximi. Incommuniter Doctores cum *D. Thom. 2. 2. quest. 16.* illi autem notabiliter proximum contemnit, cum superbiendo contemnit sordidum proximi statum cogitatione, vel opere, per contumeliam cum intentione vilipendi complacendo sibi de misera proximi fortuna, & ambitione.

4 QVÆST. Circa qua versatur appetitus propria emulatio? **RE SP.** Versatur circa famam, & humanas laudes, & tunc dicitur inanis, seu vana gloria: agit vero, de ea *D. Thom. 2. 2. quest. 132.* Versatur circa honores, dignitates, munia honorifica Reipublicæ, & tunc dicitur ambitio: agit vero de ea *D. Thom. 2. 2. quest. 131.* versatur circa progressum rerum, quæ proprias vires excedunt, & ostendendam animi, seu virium magnitudinem, & vocatur præsumptio: agit vero de ea *D. Thom. 2. 2. quest. 130.*

5 QVÆST. Quid est vana gloria? **RE SP.** Est appetitus gloriæ inordinatus. Gloria vero, est clara cum laude, & gloria. vane igitur gloriari, est inordinate appetere maiorem festationem propria excellentiæ cum laude immemera

& indebita. Nem appetere hanc gloriam, non est ex se malum, sed indifferens: est autem malum, cum appetitur inordinate, sic Tolet. *libr. de pecc. capit. 6. in 4. Nau. ca. 23. nu. 10.*

6 QVÆST. Quod peccatum est vana gloria ex genere suo? RESP. Veniale tantum. Ita D. Tho. 2. 2. qua. 132. art. 3. Ratio est, quia per hoc vitium intra suos terminos contentum, non grauis Deo, aut proximo irrogatur offensa.

7 QVÆST. Quot sunt species vana gloria, quas appellant Doctores filias vana gloria? RESP. Septem. Scilicet, Iactantia, Inuentio nouitatum, Hypocrisis, Pertinacia, Discordia, Contentio, Inobedientia, Iactantia est declaratio inordinata propriæ excellentiæ per verba. Inuentio nouitatum, est manifestatio propriæ excellentiæ per facta vera. Hypocrisis, est manifestatio propriæ excellentiæ per facta ficta, & falsa. Pertinacia, est ostentatio inordinata proprii iudicij Discordia, est ostentatio inordinata propriæ voluntatis, contra voluntatem proximi. Contentio, est inordinata circa res dubias, vel certas altercatio. Inobedientia, est inordinata reuentia mandati superioris. Ita Nau. ca. 23. nu. 11.

8 QVÆST. Dic quando peccat quis vanè gloriando? RESP. Quando gloriam, laudem, aut famam appetit de re aliqua, quæ est peccatum, proponitque se illam adepturum ex illo peccato. Deinde cum pro non amittenda fama, vel laude, proponit potius eligendum à se peccatum, vel de facto eligitur, tunc autem offensa erit grauis, aut leuis iuxta grauitatem, aut leuitatem dicti peccati ex quo fama eruitur, vel quod eligitur pro fama conseruanda.

9 QVÆST. De vana iactantia verborum quid sentis? Dico primum. Inanis iactantia de opere nunquam a iactante se facto, quod fere sine graui damno proximi & sine graui Dei irreuerentia fit, est tantum venialis culpa. Ita Nau. ca. Inter verba nu. 3. 9 Colligitur ex D. Thom. 2. 2. q. 132. art. 3. quamuis oppositū velit Abulen. ca. 6. Mast. quest. 3. fieret autem cum graui proximi damno, si quis iactaret peritissimum medicum, aut aduocatum, artis tamen medicæ, & iuris vtriusque inscius, si ob talem iactantiã decepti rudes ad illum irent, & detrimentū patirentur.

Medull. Casuum.

Ggg

rentur

rentur salutis, & iustitiæ. Ita Nau. ca. 23. nu. 17. Tota
 exp. 8. num. 4. cum obligatione restituendi iuxta collat
 Auctores. & c. final. de iniur. & damn. dato. Lo. Quia
 ff ad L. Aquil. Facta item est iactantia cum gravi Deum
 uerentia a Rege Tyri, de quo Ezech. 28. testatur. Ego
 sum est cor tuum, & dixisti, Ego sum Deus. Et in his dicitur
 euentis iactantia est peccatum mortale. Addit veto
 li. 7. c. 8. n. 4. Est etiam culpa lethalis, quando quis se
 cum notabili proximi iniuria. Talis, ait, fuit iactantia
 Pharisei, cum dixit. Luc. 18. Non sum sicut ceteri homines
 raptores, adulteri, vel ut hic Publicanus. Quod iactan-
 uerfione dignissimum iudico, propter frequentiam
 comparationum, quæ communiter fiunt. Ratio est, quia
 illa iactantia, est scandalum aliorum, græue quidem, cum
 est de peccato graui, leue, cum est de peccato leui. Im-
 per est mendacium, cum res se ita non habuit. Hoc enim
 intelligo, cum in tali iactantia non interuenit com-
 centia operis facti, vel voluntas tale opus facere. Si
 enim interuenit, est aliud peccatum præter scandalum
 & mendacium.

10 QVÆST. Quoniam reducitur ad iactantiam sunt
 opera sancta ad honorem, & cultum Dei, solummodo
 ta, principaliter ad laudem propriam, quare quale sit bonu-
 tum: RES P. Veniale Ita Nau. cap. 23. nu. 1. cum pluribus
 quos refert contra Abulens. cap. 3. Matth. qua. 3. & appo-
 verb. vana gloria.

11 QVÆST. Quid censet de inuentione nouitatis? RES P.
 Peccatum nouitatis committitur, cum aliquis intendit
 noua aliqua exhibere, vt laudem ab alijs comparat. Et
 autem hæc nouitas, non tantum in rebus, sed in verbis.
 Ex genere suo est tantum culpa venialis. Ita Toller. ca.
 7. capit. 13. Ideo nisi noua inuentione rerum nouarum
 unde vitietur, semper cum est culpa, est tantum veniale.
 Ita Nauar. ca. 23. nu. 17.

12 QVÆST. Quid dicit de hypocrisis? RES P. Hypocrisis
 est simulatio virtutis, quam quis non habet. Duplex
 hypocrisis: vna, qua quis intus vult esse malus, sed vult
 apparere alijs bonus: alia, qua quis vult externe apparere
 virtuosus, cum non sit, vt deditus orationi, misericors
 peribus proclius. Dico primum. Hypocrisis semper est
 peccatum

peccatum. Ita Caietan, 2. 2. *quæst.* 3. Toletan. *libr.* 7. *capit.* 9. Ratio est, quia semper est mendacium perniciosum. Dico *secundum*. Hypocrisis, qua quis vult intus esse malus, foris tamen tantum apparere bonus, est peccatum mortale. Ita Toletan. *libr.* 7. *capit.* 7. Hypocrisis, qua quis facit aliqua opera sancta, ut alij arbitrentur illum habere sanctitatem, quam non habet, est solum peccatū veniale. D. Tho: 2. 2. *quæst.* 110. *art.* 4. D. Bonauen. *in* 3. d. 38. *Syl. hypocrisis.* loco proximo.

13 *QVÆST* *Quid censes de pertinacia?* R. E. S. P. Pertinacia est firma animi adhaesio alicui opinioni contra sententiam aliorum, & ex eo quod quis velit se ostendere doctiorem, contra argumentorum probabilitatem. Est autem graue peccatū mortale, cum habetur contra Dei honorem notabilem, vel notabile proximi detrimentū: erit vero contra Dei honorem notabilem in rebus fidei: in rebus mortalib. Contra proximi notabile detrimentum, in rebus medicinae, & in materia legum circa penas, vel restitutionem. In alijs est tantum ventale peccatum. Sic Tolet. *lib.* 7. *ca.* 11.

14 *QVÆST* *Quid censes de discordia?* R. E. S. P. Discordia est voluntatum contrarietas. Idemq; est discordia, atque diuersitas cordis. Est peccatum mortale cum habetur in graue proximi detrimentum, vel grauem Dei irreuerentiam. Aliter, aut est tantum peccatum veniale, aut nullū. Ita cum D. Tho: 2. 2. *quæst.* 37. Nau & Tol. *loco citato*.

15 *QVÆST* *Quid censes de contentione?* R. E. S. P. Contentio est pugna verbis, vel scriptis exercita contra veritatem perspicuam. Dico igitur primum, Cum veritas impugnetur animo disputandi solum, & ut veritas clarior illucescat, nullum est peccatum talis contentio. Et ita contenditur in scholis. Nisi lege aliqua prohibitum sit, ne talis veritas in disceptationem afferatur, ut a Pio V. interdictum est, ne de originali peccato B. Virginis pro, vel contra disputetur. Dico secundum, impugnare veritatem perspicuam animo impugnandi & contrahendi, est peccatum graue, aut leue, iuxta veritatis grauitatem, aut leuitatem in Dei, proximive dedecus, & detrimentum. Dico tertium, Idem dicendū est de oppugnatione veritatis ex errore habitæ pro falsitate, quā quis propter animi

prauam affectionem, non vult deponere. Sic peccat
 grauius hæretici, Turcæ, Mauri, Iudæi, Gentiles, qui
 cili negotio veritatis lucem videre poterant, sed a ve-
 rate auditum auertunt, *ad fabulas autem conuertuntur*.
 loquitur D. Paulus cum Timoth.

16 QVÆST. *Quid censet de inobedientia?* R. S. P. Inobe-
 dientia est transgressio præcepti, quia præcipitur. Vnde
 obedientia est impletio præcepti, quia præcipitur, ut
 contra inobedientia est transgressio præcepti, quia præ-
 cipitur. Ita Nau. ca. 25. nu. 15. Tolet. li. 7. ca. 14. ex D. Thom.
 2. qu. 104. ar. 2. Est autem hæc inobedientia semper pec-
 catum mortale. Ita Nau. & Caiet. 2. 2. qu. 104. ar. 2.

17 QVÆST. *Quid censet de curiositate?* R. S. P. Est app-
 ritus sciendi inordinatus, Ita D. Thom. 2. 2. qu. 165. ar. 1.
 Anton. 2. p. titul. 7. §. 2. Scientia autem intelligitur cum
 per sensus externos. Ita Nauar. capit. 23. numer. 23. Tolet.
 libro 7. capit. 12. Ad minimum semper est peccatum mor-
 tale. capit. Nonne. 37. distin. Contingit autem esse mortale
 cum ex tali curiosa, & nimia scientia oritur damnum
 proximi graue, qualis esset curiositas sciendi clam, & in
 insidijs alterius secretum domesticum, scilicet, motus
 gubernandi domum, modum agendi in toto cum iure
 ge, vel quid simile, quod quisque soli Deo notum esse
 Talis esset maiori cum ratione curiositas sciendi
 peccata, vel applicando aures ad illius confessionem
 ex occulto loco ingressum, egressumve vicini videri
 niat, vel quo tendat, absque vlla alia causa conueni-
 do. Contingit deinde ratione damni proprii, cum
 cet, ratione talis curiositatis exponitur quis periculo
 peccandi. Talis esset curiositas eius, qui curiose con-
 plaretur animalia coëuntia, si se veneri deditum occupa-
 car: item ille, qui curiose intrueretur nudas corpora
 tes foëminarum pulchrarum præcipue: quæ naturam
 protocant ad libidinem: qui enim amat periculum
 in illo. Talis esset curiositas, qua quis Theologia
 rus, vellet scire res difficillimas fidei, cū notabili periculo
 dubitandi de rebus certissimis. Notat grauius Tolet.
 cap. 12. Contingit tertio ex parte modi, vt cum quis
 scire per dæmonem, vel illius ministrum.

18 QVÆST. *Quid sentis de ambitione?* R. S. P. Est app-
 ritus

fitus inordinatus honorum, & dignitatum: ex genere suo tantum est veniale peccatum: ex circumstantia externa fit mortale, vt cum appetitur officium in Republica ad flamma: ad profusam licentiam peccandi, vel quid simile. Ita Nau. ca. 23. nu. 55. Tolet lib. 7. ca. 23.

19 QVÆST. *Quid censes de presumptione?* R E S P. Est appetitus ostendendi se grandem, per opera grandia supra suum posse. Cum enim homo quisque vult dicere, aut facere supra id, quod potest, dicitur præsumptuosus. Peccat mortaliter in hac præsumptione, qui præsumit cum periculo notabilis damni aliorum, siue corporalis, siue spiritualis, vt qui ignarus artis medicæ, vel iuris, ægros susciperet curandos, causas susciperet patrocinandas, vel qui ignarus casuum conscientia se exponeret ad audiendas confessiones; vel ignarus formæ sacramentorum, sacramenta ministraret: imo ignarus ceremoniarum Ecclesiæ grauium circa sacramenta: arbitrator enim earum præceptum obligare ad mortale: ignarus Theologiæ concionaretur de rebus fidei difficilibus, cum periculo errandi in docendo populum. Peccat mortaliter, qui præsumit cum periculo proprii grauis damni, tum corporalis, tum spiritualis: vt cum quis immodicum pondus vult sustinere: equum ferocem ascendit, & scalam præaltam ascendit, & similia facit suas vires excedentia. Item, qui se agnoscit procliuem ad veneræ, præsumit solus habitare cum sola fœmina, est enim sic præsumere, Deum tentare. Sic Nauar. & Toletan. locis citatis. Diu. Thom. quodlib. 8. articul. 13. Diu. Anton. 2. p. titul. 3. capitum 6. §. 5. Caietan. verb. peric. peccandi.

De Auaritia.

§. 3.

1 Quid est auaritia.

1 QVÆSTIO. *Quid est auaritia?* R E S P. Est inordinatus diuitiarum amor, seu amor immoderatus habendi. Sic Tolet lib. 7. ca. 27. Dixi, inordinatus, seu immodicus amor: nam si amor est ordinatus ad iustum, & sanctum finem, non est peccatum. Ita Aug. ho. 13.

Ggg 3 de temp.

de temp. ex illo Apostoli: Qui volunt diuites fieri, accedunt ad opes, qui diuites sunt, sed qui volunt diuites fieri, cupiditates accusauit, non facultates. Vermis diuitiarum perbia est, tolle superbia, diuitia non nocebunt. Inuentionis autem in optandis diuitijs, nisi coniuncta sit continentia retinendi, vel auferendi alienum inuicem dominum, vel cum dicitur non subueniendi extremam, aut gratiam vel suorum, vel proximorum necessitati, solum est peccatum veniale. Ita communiter Doctores, quos sequitur Tertullianus. 7. ca. 25. Dixi, sua, & suorum necessitati, quia, ut ait Doctor, auaritia non solum est ad alterum, sed delictum sum. Quam veritatem aduertit Lira Num. 11. Nam filij Israel pecoribus abundarent, sic enim de ijs facturus. Num. 32. filij Ruben, & Gad, habebant pecora multum. Men carnibus saturari optabant, dicendo Num. 32. Dabit nobis ad vescendum carnes. Poterant, inquit, carnes pecoribus habere carnes, sed propter auaritiam vendebant suis animalibus.

De luxuria. §. 4.

- 1 Quid significet nomen luxuria.
- 2 Quot sunt luxuria species.
- 3 De pollutione.
- 4 De osculis, & amplexibus.
- 5 De delectatione morosa.
- 6 De vidua cogitante de actu prateriti coniugis, & de coniuge absente, cogitante de actu cum propria coniuge.
- 7 De verbis, canticis, & gestibus impudicis.

QVAESTIO. Quid significet hoc nomen Luxuria. Luxuria, seu luxuries, significat aliquando habitum conuiuiorum, & vestitus mollitudinem. Ita ait Tull. 1. offic. Luxuria cum omni aetate turpis, tum foedissima est. Significat etiam vbertatem herbarum, & arborum ex gleba pinguedine, terrarumque fertilitate. Ita apud Virg. 1. Georgic.

Luxuriam segetum tenera depascit in herba.

Significat lasciuiam animalium, qua tripudiant pecora

propter alimenti abundantiam Ita apud Ouid. i. *Fastor.*
Ludit & in pravis, luxuriaq; pecus.

Hic tamen sumitur pro appetitu, seu actu libidinosæ voluptatis humanæ, quem veteres appellabant fornicationem à loco, vbi quondam exercebatur, nempe in fornicibus, seu concameratis domibus, vbi se meretrices prostituiebant.

2. *QVÆST. Quor sunt Luxuria Species?* R E S P. Septem. Prima est simplex fornicatio, id est, carnalis copula soluta cum soluta. Quæ quidem peccatum est mortale ad Ephes. 5. *omnis fornicator non habet hereditatē in regno Christi.* Ita definitur in *Clem. Ad nostrum. de heredit.* Estq; peccatum ipso naturæ ductu cognitum, quia id contra finem ab Auctore naturæ in concubitu humano ordinatū, nimirum bonæ proles educationem, quæ quidē haberi nequit, vbi datur incertus pater, qualis est extra matrimonium. Ita D. Tho. in 4. d. 35. ar. 1. & 3. con. gen. ca. 122. & 2. 2. qu. 154. ar. 2. Argent. in 4. d. 26. art. 2. qu. 1. Punitur acerrime ille, qui temere oppositum asserit tanquam iuri naturali contrarius. Quoniā vero hoc principiū non est ex primis naturæ, sed ex secundis, vt loquuntur Theologi, ideo non est mirū, si à rudi, hebeti, obtusoq; aliquo ingenio ignoreretur. Ita Sor. d. 26. qu. 1. concl. 3. notat Tol. li. 5. ca. 10. nu. 7. & 8. Ad hanc speciem reducitur cōcubinatus, qui est status fornicationis continuatæ cum eadē meretrice. De quo statu agit Con. Trid. ses. 24. c. 8. circa ordinē concubinarios puniendi. Secunda species est stuprum, id est, copula prima cū virgine fœmina, fœmina, dixi, non mare, quia viri defloratio non facit speciem luxuriæ, vt aduertit Tol. li. 5. ca. 10. Ita loquitur communis sententia, quæ tribuitur D. Tho. 2. 2. qu. 154. art. 7. Hanc tamen cōmunem doctrinam negat Sor. d. 18. qu. 2. ar. 5. atq; hanc circumstantiam non mutare speciē simplicis fornicationis (quanquam, inquit, si interueniat alia malitia, sc. iniustitiæ, vel fraudis, sit aliud peccatum nouæ speciei) ita tamen aggrauare speciem, si in actum externū prodeat, vt sit de necessitate confessionis. Illi adhæret Suarius *disput. de integ. confess. sect. 4.* etiam quo ad actum externum, quam quo ad actum internum, quia iuxta D. Anton. 2. p. tit. 5. cap. 1. §. 6. tota malitia actus externi, emanat à malitia

actus interni. De utroque igitur actu, inquit rarus Doctor, probabilissimum censo, per se loquendo, seclusis extrinsecis occasionibus, vel damnis, non esse obligandos poenitentes ad hanc circumstantiam in confessione aperiendam: neque confessores debere esse licitos in illa interroganda, quia saepe est res difficilis & periculosa, & cum ad minimum sit valde dubia huic se conformare opinioni. Hæc meus Magister, cuius verbis clarè elucet aperiendam esse talem circumstantiam, quando nulla est difficultas in ea detegenda, neque, periculum vllum occultandi eam, si interrogatus quia cum res sit dubia, & non detur causa incerta via incerta, certa est procedendum. Igitur semper in ro est detegenda, & de ea semper vir est interrogandus iuxta communem opinionem, quæ in viro locum tenet. Tertia species est adulteriū, id est, copula cum vxore vel vxorato. Si vero habetur inter duos vxoratos, adulterium committitur. Quarta species est incestus, id est, copula cum consanguinea, vel affine. Quinta species est raptus, id est, copula habita cum virgine inuita, & inuente: seu inuita à domo parentum, huc cuiusdam ducta. Sexta species est sacrilegium, id est, copula habita cum persona votum castitatis habente. Septima species est copula contra naturam. Exercetur autem inter duos mares, vel inter marem, & foeminam extra vas naturale, vel inter hominem, & bestiam.

3 QVÆST. Quid censes de effusione seminis humani extra copulam in vase foemineo? RES P. Dico primum. Voluntaria seminis humani effusio extra vas naturale, est peccatum contra naturam, quod mollitiem appellat Doctores, iuxta D. Paulum. Cor. 6. Molles regnum Dei non possidebunt. Appellatur etiā pollutio. Dico secundum. Procurare, vt eueniat pollutio, siue in vigilia, siue in somno, quocumq; bono fine procuretur, semper est peccatum mortale. sic Tol. li. 5. ca. 13. Dico tertium. Optare, vt eueniat pollutio absq; vlla procuratione, & consensu in curanda delectationem eius, siue in somno, siue in vigilia propter aliquè bonum finē, veluti propter corporis sanitatē, vel ad sopiendas carnis tentationes, vel quid simile, nullum est peccatum. Ita Nauar. c. 16. n. 6. Tol. li. 5. ca. 13. contra S.

d. 12. q. 1. art. 7. Neque valet argumentum. Licet desiderare, ergo licet procurare: nam licet desiderare mortem peccatoris, ob ipsius spirituale bonum, & tamen non licet illum occidere. Dico *quartum*. Complacere de pollutione nocturna, ex qua secuta est corporis sanitas, vel tentationum euitatio, vel aliud simile bonum, nullum est peccatum, sic Tolet *lib. 5. ca. 12.*. Dico *quintum*. Qui habet moralem certitudinem sibi ex tali causa euenturam pollutionem, tenetur sub mortali, talem causam euitare, cum potest, & ex ratione ipsius causae debet. Dixi, cum potest, quia nemo tenetur ad impossibile. Dixi, cum debet, ex ratione ipsius causae. Quia sunt aliquae causae, ex quibus oritur pollutio, sed quia, vel sunt honestae, vel necessariae, non tenetur quis eas vitare amoto periculo consentiendi in consensum carnalis delectationis. Tale est studium circa res venereas; talis est auditio confessionum faminarum: comestio rerum calidarum: accubatio sic, vel sic, cum aliter non potest somnus conciliari, sic Tolet. ex communi *libr. 3. cap. 13.*

4 QVAEST. Quid censes de osculis & amplexibus? RESP. Oscula, & amplexus capta ad carnalem delectationem sunt peccata mortalia, quamuis copula nullatenus intendatur. Ita Caiet. *tom. 1. opusc. tract. de delect. morosa.* Tolet. *libr. 5. ca. 14.* Dixi ob carnalem delectationem capta, quia capta ex more patriae, & benevolentiae affectu, nullum peccatum gignunt, capta etiam ob recreationem naturalem propter tactus suauitatem, qualis caperetur, si quid aliud blandum tangeretur, ad maximum sunt venialia peccata. Volunt tamen Caietanus, & Toletus & Nauar. *c. 10. num. 12.* licere huiusmodi oscula, & amplexus ob carnalem delectationem inter sponsos de futuro, quia inquirunt, inter eos est inchoatum matrimonium. Mihi tamen haec opinio nunquam probata est, quia oscula, & amplexus capta ob carnalem delectationem sunt inchoata copula, ad quam naturaliter tendunt: inter eos igitur erunt illicita, inter quos copula est illicita: nam ex eo capite censetur illicita mortaliter inter reliquos: sed inter sponsos copula de futuro est illicita; ergo erunt oscula, & amplexus. Ita cum communi D. Tho. 2. 2. q. 15. 4. ar. 4. vt iam dixi 3. p. c. vlt. S. 1. n. 11.

5 **QVAEST.** *Quid censes de delectatione morosa?* **RESP.** Delectatio morosa, de qua nunc agimus, est delectatio, quae oritur in parte sensitiva ex cogitato actu venero, quae quidem tunc est peccatum, cum quis in ea cogitatione propter delectationem inde ortam perseverat, & a motu cogitationis inuenit nomen delectatio inde proinde appellaturque morosa. Quoties igitur cogitatio actus, qui cogitatur, est peccatum mortale, toties delectatio proueniens ex tali cogitatione, cum voluntarie percipitur, est peccatum etiam mortale. Dixi, delectatio morosa, de qua nunc agimus, quia delectatio morosa, quamvis in communibus usurpatione sumatur pro delectatione, quae versatur circa res venereas, etiam versatur circa alias res malas, cum inimicus cogitat de homicidio a se patrato, vel perorando, fur de furto, & similes de aliis peccatis cogitans. Conclusio est D. Thom. 1. 2. *quest.* 74. *art.* 8. & 2. 2. *quest.* 154. *articul.* 4. & Caiet. tum *ibi.* tum *verb. delectatio.* Anton. 2. *p. tit.* 5. *cap.* 1. §. 1. *Navar. cap.* 11. *num.* 13. & 14. Ioan. *Medin. de rest. qu.* 21. *Instruct.* 1. *p. ca.* 40. *Armo. de delect.* Quanquam oppositum circa ea, quae solo iure potius prohibentur, asserant Sylu. *delectatio. quest.* 1. & *curiositas. numer.* 3. & *ludus. quest.* 8. Angel. *delectatio. num.* 6. *Relat. ibid.* Ledesm. 2. 4. *quest.* 21. *art.* 7. *Cord. lib.* 2. *quest.* 70. *ibid.* 1. *Gabr. in 4. d.* 15. *quest.* 13. *articul.* 3. *dub.* 3. aiunt igitur non peccare eum, qui verbi gratia, cogitando se comedere carnes die prohibito delectatur de comestione ficta, & similibus. Ratio eorum est, quia legislator solos actus extrinsecos videtur posse comprehendere. Opinio tamen D. Thomae est probabilior. Dixi delectationem ortam ex cogitato actu, seu opere, non vero ex modo faciendi tale opus, quia delectatio orta est cogitato modo curioso, vel gratia patrati operis, vel patrati, non est peccatum mortale, sed ad suramum veniale curiositatis, seu curiositatis. Ita Caiet. loco citato.

6 **QVAEST.** *Quid censes de vidua, quae delectatur de cogitato actu carnali habito cum coniuge viuo? & similiter de coniuge absente alio consorte circa actum habitum, vel habitum?* **RESP.** peccare grauiter. Rem probat *Navar. grauiter. de luculenter c.* 16. *num.* 10. Ideo probationibus superfluo, quia facile est illas videre *ibidem.*

7 QVAEST. *Quid censet de verbis, canticis, & gestibus impudicis?* RESP. Verba, cantica, & gestus impudici, si fiat ad delectationem carnalem ex ijs capiendam, sunt peccata mortalia. Ita Caietan. 2. 2. *quasi*. 188. Nau. c. 23. nu. 131. & communiter Doctores. Si autem fiant vane ad recreationem captandam ex hilaritate verborum, & curiositate, peccata sunt venialia. Ita Caiet. *loco citato*. & Vega. *liby*. 14. *in Trident. cap. 16*. Veruntamen ea sunt venialia, vt ipsi natura contrariari videantur. Eleganter sane id asseruit Chrysoptom. *homil. 22. ad popul. Antioch.* hisce verbis. *Lingua sub duobus septis, dentibus dico, & labiis Deus conclusit, vt tanquam verecunda virgo nihil indiscretum loquatur.* Cum vero talia verba, & cantica à fœmina proferuntur impudice, periculo sunt grauissimo libidinose concupiscentiæ. Ita Eccles. 9. *Colloquium mulieris, quasi ignis exardescit.* Ita Iob. 21. *Habitus eius prunus ardere facit, & flamma de ore eius egreditur.* Memisse tandem debemus sancta illa D. Cypriani verba. *epistol. 3. ad Papam Cornelium.* De ore, ac verbis suis quisque proditur, & vtrum Christum in corde suo, an vero Antichristum habeat, loquendo detegitur, secundum Christi verba Matth. 3. *progenies viperarum, quomodo potestis bona loqui, cum sitis mali, de abundantia enim cordis os loquitur, & sane nos Christianos Christi seruatoris carnem manducatueros, & sanguinem bibitueros pudeat ad sacram Eucharistiæ mensam hisce verbis, & canticis impudicis turpificato ore impudentes accedere.*

De Ira. §. 5.

- 1 *Quid est ira.*
- 2 *Quod peccatum est ira proprie sumpta.*
- 3 *Quod peccatum est ira improprie sumpta.*
- 4 *De maledictionibus iactatis in homines.*
- 5 *De maledictionibus iactatis in diabolum.*
- 6 *De maledictionibus iactatis in creaturas irrationales.*

I QVAEST.

1 **Q**VAESTIO. *Quid est ira?* RESP. Ira proprie, est inordinatus appetitus vindictae. Ita D. Thom. 2. 2. q. 158. & ex eo Nau. cap. 23. num. 115. Proprie, dicitur quia improprie, sumpto vocabulo, ira etiam appellatur passio appetitus irascibilis, quae accidit, cum excitatione in vociferationes, absque voluntate alicuius damni.

2 **Q**VAEST. *Quod peccatum est ira proprie sumpta?* RESP. Ex genere suo mortale, cum nimirum inordinatio appetitus circa vindictam sumendam proximi, est grauis autem grauis cum appetimus punire grauius inimicum: punire illum, supra quem non habemus auctoritatem: punire non ex zelo iustitiae, sed ex odio graui desiderio inferendi damnum. Ita D. Thom. 2. 2. q. 158. art. 2. & 3. Ratio est, quia tunc Deo grauis irrogatur iniuria qui dicit. *Mihi vindictam & ego retribuam*, inferatur enim proximo graue damnum.

3 **Q**VAEST. *Quod est peccatum ira, improprie sumpta?* RESP. Nullum quidem secundum se, quia est quaedam passio naturalis orta in naturali potentia ex obiecto rationis, qua in re aequales sumus brutis animantibus, vt ait Tolet. lib. 7. c. 56. n. 2.

4 **Q**VAEST. *Quod peccatum est ira, improprie sumpta, quando prorumpit in maledictiones?* RESP. Si tales maledictiones proferuntur ore tenus, absque desiderio eas videndi exercitas in proximo, in quem iactantur: neque reprobis personarum sunt grauius contumeliosae: ira illa improprie, est solum peccatum veniale, Ita D. Thom. 2. 2. q. 158. art. 3. Caiet. Sylu. Nauar. & alij, Qui tamen ex animo liberato alium, vel se ipsum maledicit imprecando, vel aut alteri graue malum sub ratione mali, cum desiderio quod eueniat tale malum, grauius peccat, iuxta Pauli. 1. Corint. 6. *Maledici regnum Dei non possidebunt*: eo grauius, quo maiorem reuerentiam, illi cui maledixit, debet, iuxta illud Exod. 26. *Qui maledixerit patri aut matri, morte moriatur*. Dixi sub ratione mali, quia si precari malum sub ratione boni, hoc est, vt inde eruat bonum aliquod, non est peccatum, veluti imprecatio pro grauidine corporis peccatori, vt conuertatur ad Deum pro recuperanda salute animae. Ita Nau. c. 23. n. 17.

5 **Q**VAEST.

5 QVAEST. Quid censes de maledictionibus iactatis contra diabolum ipsum? RESP. Peccatum est maledicere diabolo propter naturam ipsius. Ita D. Thom. 2. 2. quest. ciat. artic. 11. ad 4. Ratio est, quia natura demonis est bona, & à Deo facta. Nullum tamen peccatum est maledicere diabolo propter ipsius culpam, iuxta culpæ grauitatem. Ita Nauar. & D. Thom. loco citato.

6 QVAEST. Quid censes de maledictionibus iactatis in creaturas irrationales? RESP. Si tales maledictiones iactentur, & desiderentur creaturis irrationabilibus, vt creaturis Dei, est blasphemia. Si iactentur, & desiderentur, vt eueniant propter damnum redundans in proximū, cuius illæ sunt, est iniustitia. Si vero iactentur & desiderentur, vt eueniant illis, neque vt creaturis Dei, neque vt rebus sui proximi, sed vt entia quædam sunt, est vanitas, & peccatum solummodo veniale: quippe quod res vana optatur cum rei ratione carenti non conueniat bonum, aut malum secundum se sumptæ. Ita ex D. Thom. 1. 2. q. 66. ar. 6. Nau. c. 23. n. 117.

De gula. §. 6.

1 Quid est gula.

2 Quale peccatum est gula.

3 An liceat multo cibo, & potu vomitum mouere ad salutem.

4 An peccatum sit vomere ad iterum edendum, & bibendum.

5 Quando erit gula peccatum mortale.

6 De ebrietate.

7 An liceat se, vel alium pro salute inebriare.

8 An actus ebrÿ imputentur illi ad culpam.

QVAESTIO. Quid est gula? RESP. Est appetitus inordinatus cibi, & potus. Ita D. Thom. 2. 2. q. 14. ar. 1. & 156 artic. 1. & lib. 2. sent. d. 42. & Caiet. in loco allegato. D. Greg. 20. moral. Tolet. libr. 7. capitul. 59. Inordinatus dixi, quia appetitus ordinatus cibi, & potus ad sustentandam vitam, non est peccatum, imo potius est virtus temperantiæ, & sobrietatis.

2 QVAEST.

2 QVAEST. *Quale peccatum est gula?* Resp. Ex genere suo, veniale: etiam si absque utilitate vsque ad vomitum etiam se quis cibo, & potu ingurgitet. Ita Nau. c. 2. §. 2. cum Caiet. in sum. ver. gula. contra Angel. ver. manducare & Syl. gula.

3 QVAEST. *Prodest ad salutem vomitus, licetne absque peccato illum mouere cum cibo, & potu multo?* R. E. S. P. Licet in Nau. loco citato.

4 QVAEST. *Estne peccatum mortale edere, aut bibere, & euomere cibos, & potum, ut iterum bibatur, & edatur?* R. Mortale quidem. Ita Petes doctissimus Societas in in manuscriptis, sicque interpretatur sententiam Angel. munditia. Sylu. & Armil. gula. Viderur enim esse contra deformitas contra naturam.

5 QVAEST. *Quando erit Gula peccatum mortale?* R. E. S. P. Quando in ea ponitur ultimus finis, iuxta illud Pauli cap. 7. rum Deus venter est. Deinde cum eduntur prohibita lege: Tertio cum ex cibo, & potu oritur graue damnum corporis, veluti ægrotudo; vel damnū animi, veluti peccatum mortale: quale ortum fuit ex esu, & potu filiorum Israel. de quibus sacra pagina. Quarto, quando scdalo lum oritur ex nimia superfluitate ciborum, de quo scdalo Paulus dicebat se nunquam manducaturum carnes, si sciret fratrem suum inde scdalo offendi. Quinto, & vltimo propter ciborum qualitatem, quos quidem natura non creauit ad esum, vel porum humanum. Talis est caro humana & sanguis humanus. Ita Caiet. ver. gula. & 2. 2. quæst. 143. art. 2. Nauar. & Toler. citati, et communis sententia. Addit autem Nauarrus circa maiorem necessitatem: in qua arbitratu licitum est edere carnes humanas, & bibere sanguinem humanum, si homo inueniatur occisus, quia nunquam licet illum occidere. Tolerus vero addit, etiam licere propter infirmitatem magnam. Sed de hac opinione alij iudicent: nulli quidem nunquam placuit, & ita arbitror nequaquam id licere. Ducor naturæ testimonio, non enim pro quauis necessitate equus edit alium equum; bos alium bouem; canis alium canem.

6 QVAEST. *Quid censet de ebrietate?* R. E. S. P. Qui scienter inebriatur, hoc est, nimo potu vsu rationis scienter amittit

peccat mortaliter. Ita D. Thom. 2. 2. qu. 150. & cum eo Nau. c. 23. nu. 121. Tol. lib. 7. c. 56. Item, qui scit alium inebriandum, ei vinum præbet. Ita Nauar. & Tolet. loco citato. Idem dico de periculo ebrietatis propriæ, vel alienæ. Ratio D. Thom. sumitur ex magno bono voluntarie amisso, nempe vsu rationis.

7 **QVÆST.** Licetne se, vel alium pro salute recuperanda corporis inebriare? **R. S. P.** Negat Angel. ebrietas, atque talem ebrietatem esse peccatum mortale. Affirmant nihilominus Caiet. 2. 2. qu. 150. art. 2. & Sylu. verb. ebrietas. Eos sequitur Tolet. lib. 7. ca. 54. cum non superest aliud remedium. Deinde cum ex ebrietate non timetur aliquod malum, quod solet prouenire ex alijs ebrietatibus.

8 **QVÆST.** Imputantur ne ad culpam ebrio voluntario scienter actus mali facti tempore ebrietatis? **R. S. P.** Imputantur. Ita Syl. verb. ebrietas, & Tolet. loc. prox. præcipue cum iam iterum in ebrietatem inciderat, & similia mala fecerat: vel cum aduertit talia damna posse inde accedere.

De Inuidiâ. §. 7.

1 **Quid est inuidiâ.**

2 **Quale peccatum est inuidiâ.**

3 **Quando licet contristari de bono alieno.**

1 **QVÆSTIO.** Quid est inuidiâ? **R. S. P.** Est tristitia de alieno bono, in quantum tale bonum minuit excellentiam inuidentis. Ita D. Thom. 2. 2. qu. 36. hoc enim vitio volumus, & desideramus alium carere tali bono, quia per illud nos excellit, cum nobis videatur, aut minor, aut æqualis. Ideo inuidere, idem est, atque non videre velle: volumus enim non videre tam ipsum, cui inuidemus, quam bonum, quod inuidemus.

2 **QVÆST.** Quale peccatum est inuidiâ? **R. S. P.** Mortale ex genere suo, cum bonum de quo tristamur, est graue: & cum scienter, & libere consentimus in talem tristitiâ. Ita D. Thom. & Tol. locis citatis.

3 **QVÆST.** Quando non est peccatum tristari de alieno bono?

bono: RESP. In primis, cum videmus ex eo provenire
qua mala, vel Reipublicæ, vel proximo, vel ipsi proprio
possidenti bonum, ut proveniet, si maneat in occasione
peccandi, tunc enim non tristamur ratione boni, sed ra-
tione mali. Deinde cum tristamur, non quia alius habet
tale bonum, sed quia nos non habemus illud, aut aliud si-
mile. Atque si hic dolor sit circa res spirituales, appo-
tur à sacris Patribus invidia sancta.

De Accidia. §. 8.

1 Quid est acedia.

2 Quale peccatum est acedia.

1 QVÆSTIO. Quid est acedia, seu ut alij legunt, acci-
dia: RESP. Accidia in tota sua latitudine sumpta
est fastidium spiritualium rerum, seu tristitia
eo quod sint res spirituales. Ita D. Thom. 2. 2. qu. 37. art. 1.
Ut si quis doleat quia creatus sit ad gratiam, ad meritum
ad gloriam: si quis doleat de sacramentis gratiæ fontibus,
de prædicatione Euangelij, & similibus.

2 QVÆST. Quale est hoc peccatum: RESP. Mortale gra-
uissimum. Hinc aduertit Nauar. cap. 23. nu. 158. & Syl. in
accidia, peccare mortaliter eum, qui fastidiosus vice, &
ærumnarum, deliberate optat se nunquam fuisse natum,
aut conceptum, aut potius esse brutum animal, quam ho-
minem. Si quis tamen afficeretur tristitia ex eo quod
neatur implere opus laboriosum spirituale sibi im-
positum, ut ieiunare, sacrum audire, aut quid simile, optat
tamen faceret, hoc est, ieiunaret, sacrum audiret, &c. non
peccaret. Ita Nau. c. 23. n. 124. Tol. lib. 7. c. 59. n. 4.

TRACTATUS DE PEC-
catis diuersorum statuum.

CAPVT III.

Accusatoris peccata. §. I.

1 An teneatur accusator restituere reo acceptam
iniusta sententia.